

EKOLOŠKA SVIJEŠT I DRUŠTVENA PRAKSA, treći i posljednji dio zbornika, sadrži priloge koji problematiziraju ekološku svijest analiziranjem odnosa teologije i ekologije (I. Maštruko: Teologija i ekologija, N. Skledar: Teologija i ekologija): »I Vatikan pokazuje sluh za probleme zaštite okoline, Papa Pavao VI šalje 1972. poruku podrške spomenutoj Stockholmskoj konferenciji, a Papa Ivan Pavao II proglasio je sv. Franju Asiškog nebeskim zaštitnikom ekološkog udruženja« (str. 140.) Tu je i zanimljivo sagledavanje post-černobilskog perioda (R. Supek: Ekološka svijest nakon Černobila). Aspekte utjecaja pojedinih subjekata na okolinu određuju dvojica autora V. Lay i F. Kritovac; zatim slijede empirijski radovi koji probleme raščlanjuju metodom analize sadržaja (O. Čaldarović: Elementi zasnivanja ekološke svijesti), ispitivanjem javnog mnijenja (D. Palašek i G. Vučinić-Palašek: Neki elementi ekološke svijesti u Jugoslaviji), istraživanjem mišljenja i stavova socioprofesionalnih grupa (D. Roman: Socioprofesionalne grupe i stavovi o ekološkim problemima) te analizom istraživanja mišljenja mladih u Zagrebu o ekološkim problemima (M. Radanov: Ekološke orijentacije srednjoškolaca i studenata u Zagrebu).

Zbornik radova predstavlja dragocjeno pomagalo studentima, stručnjacima i ostalima koje na bilo koji način zanimaju ekološki problemi. To je znanstveni rad, ali su tekstovi zbog zanimljivosti sadržaja i zbog načina na koji su problemi obrađeni pristupačni i široj čitalačkoj publici.

Zbornik je još jedan apel na svijest... i sjećanje na Seattle.

Tvrtko Ujević

Markus Hug

KULTUR — UND FREIZEITPOLITIK IN DER MITTELSTADT. ZUM BEISPIEL: UNIVERSITÄTSSTADT TÜBINGEN

(Untersuchungen des Ludwig-Uhland-Instituts der Universität Tübingen, 65. Band) Tübinger Vereinigung für Volkskunde E. V., Tübingen 1986, 347 str.

Sedamdesetih je godina ovoga stoljeća na polju komunalne kulturne politike i politike slobodnog vremena u SR Njemačkoj planirano mnoštvo reformi; tokom osamdesetih se sve češće čuje kako one nisu ostvarene. Međutim, nema sustavnog praćenja dosadašnjeg razvoja, kao ni analiza dubljih razloga komunalnih odluka na polju kulture. Istraživanje Markusa Huga, *Politika kulture i slobodnog vremena u gradu srednje veličine. Na primjer: sveučilišni grad Tübingen*, objavljeno kao 68. svezak serije *Istraživanja Instituta Ludwig Uhland Sveučilišta u Tübingenu*, značajan je pomak takvoga stanja. U njemu je na primjeru Tübingena iscrpno prikazano kako su ostvareni pojedini ciljevi reformi na polju kulturne politike u razdoblju od 1970. do 1982, a komunalne su odluke objašnjene analizom lokalnih grupa i institucija.

Za razliku od mnogih drugih autora koji su pisali o kulturi i slobodnom vremenu, Markus Hug u ovome radu pojmove kulturne politike i politike slobodnog vremena povezuje u jedinstvenu sintagmu »politika kulture i slobodnog vremena« (*Kultur- und Freizeitpolitik*) i dosljedno tako povezane upotrebljava. Ako se naime slo-

bodno vrijeme (*Freizeit*) odredi kao ostvarenje vremena doista slobodnog, vremena samoostvarenja, tada kulturna politika (*Kulturpolitik*) mora prije svega biti obrazovna politika koja umjetnost shvaća kao »socijalni« medij (*»soziablen« Medium*). To znači da ne omogućuje samo pristup umjetničkim djelima, nego potiče individualne i društvene procese učenja. Dakako, politika slobodnog vremena mora biti više od organiziranog bijega iz svijeta rada i pukog oporavka. Cilj te politike je »kulturno slobodno vrijeme« (*»kulturelle Freizeit«*), a ono se može ostvariti tek na temelju organizacione integracije obaju područja. To je pretpostavka njezine društveno-političke efikasnosti.

Autor naglašava da su ciljevi reformi izraženi pojmovima poput »socio-kulture« (*Soziokultur«*) i »kulturnog slobodnog vremena« određeni preširoko, pa često izazivaju nesporazume i ne mogu se znanstveno provjeravati. Stoga se odlučio za provjeru kvalitete ostvarenja ciljeva reformi komunalne politike na području kulture i slobodnog vremena koje je nazvao »rast fondova za kulturu i slobodno vrijeme«, »kultura sviju — za sve« i »decentralizacija, prostorno miješanje«. Sve te kategorije proizlaze iz diskusija o reformama komunalne politike kulture i slobodnog vremena, a zajedničko im je i to što, između ostalog, uključuju i pojedine aspekte raspodjele resursa. Svako od njih posvećena je po jedna grupa poglavlja (pregledno organiziranih u niz kraćih potpoglavlja), koja donose autorova promišljanja korištenih pojmova, razmatranja problema primjene kvantitativne metodologije u ovom istraživanju, te detaljne prikaze pojedinih jedinica analize. Navedimo, primjera radi, neke jedinice analize iz cjeline o »kulturi sviju — za sve«: starci,

stranci, kulturne ustanove »za sve« i »od kulturne udaljeni« slojevi, galerija, knjižnica, muzička škola, uvažavanje »alternativne kulture« — slučaj »Club Voltaire«. U zaključnom poglavlju autor govori o interesima političkih aktera s obzirom na lokalnu strukturu moći i organizacione okvire komunalne politike.

Autor objašnjava zašto je komunalnu politiku kulture i slobodnog vremena istraživao upravo u Tübingenu, gradu srednje veličine, a ne u nekom velikom gradu. Kao prvo, glavnina stanovništva SR Njemačke ne živi u velikim gradovima, već upravo u manjim gradovima i na selu. Nadalje, ukoliko šansa za kvalitetnije življenje leži prije svega u manjim gradovima, u promišljanju kulturne politike mora im se posvetiti više pažnje. Isuviše dugo su analize kulturnih sadržaja i načina provođenja slobodnog vremena vršene samo u prostorima velegrada. Naposljetku, u gradu srednje veličine — pogotovo ako u njemu živi — istraživač može imati cjelovit pregled odluka, njihovih donosilaca i raznih interesnih grupa koje na njih utječu.

Istraživanje je koncipirano kao analiza slučaja zato što je autor smatrao besmislenim tragati za »tipičnim gradom srednje veličine«; s obzirom na predmet njegovog interesa svaki je grad poseban slučaj. (To naravno ne znači da ovdje razrađen nacrt istraživanja ne bi bio primjenjiv u komparativnim istraživanjima iste problematike u bilo kojem drugom gradu, ne samo zapadnonjemačkom.) Mnogo važnijim mu se činilo jasno obrazložiti posebnosti odabranog prostora, te pojedina analizirana područja komunalne politike (nadasve kvantitativne aspekte razvoja fondova za kulturu i slobodno vrijeme) usporediti s istim područjima u jednom drugači-

jem gradu slične veličine. Tako je, da bi provjerio valjanost svojih analiza u Tübingenu, sveučilišnom i upravnom centru, komparativno istraživao susjedni Reutlingen, industrijski i trgovački grad, također s oko 20000 stanovnika.

Hug u ovome radu problematizira Glaserov pojam afirmativne kulture (*affirmative Kultur*) (Hermann Glaser, *Das Unbehagen an der Kulturpolitik*, u: Schwencke, O., Revermann, K. H., Spielhoff, A. (izd.), *Plädoyers für eine neue Kulturpolitik*, München 1974, 47—56.). To je kultura koja se uzdiže visoko nad svakodnevicom — kultura festivalskog snobizma, pijetiističkog moralnog uzdizanja, kulta tradicije koji je sam sebi svrhom i spokojstva u izbirljivosti, bez razmišljanja. Nedostatak povezanosti sa svakodnevicom odgovara njezinoj apolitičnosti. Uključujući samo »prave, lijepe i dobre« sadržaje, afirmativna kultura pruža prividnu sigurnost u prividno sigurnome svijetu; smiruje, umjesto da uznemiruje i potiče na razmišljanje i djelovanje. Nemajući dodir s masama, afirmativna ih kultura prepušta drugim utjecajima. U ovom vremenu tehničke reprodukcije umjetnosti i televizije kao dominantnog medija njezina posredovanja, to dovodi i do spokojnog prihvatanja estetizacije svakovrsnog nasilja...

U pravilu proklamirajući upravo afirmativnu kulturu, tradicionalna kulturna politika ne izvršava naloge dobivene od države — ne sprečava, ne

razrješava, niti osujećuje koncentraciju društvene moći na polju kulture. Oficijena kultura, kaže autor, ima hram, ali ne i niše: o gradu kao »kulturnom krajoliku« (*Kulturlandschaft*) uopće ne vodi računa. Planeri kao da poznaju samo »kulturu nakon posla«; grad je tako prepušten totalnoj funkcionalizaciji. Ukratko: tradicionalna kulturna politika je elitistička, zastarjela, ograničena i životu strana. Takvom se jasno pokazala već krajem šezdesetih godina ovoga stoljeća, kada je iz bitno izmijenjene svakodnevice velikog dijela stanovnika SR Njemačke proizašlo historijski novo određenje slobodnog vremena i kulture. Nedvojbeno je da je to svakodnevica krize, koju je nemoguće jednostavno popraviti okretanjem ka individualnim rezervama ili nekim »snagama samoizlječenja« implicitnim društvenom razvitku. Nasuprot tome, drugačija bi politika kulture i slobodnog vremena, po mišljenju autora, mogla ponuditi »pomoć« u življenju i mijenjanju takve svakodnevnice.

Uz popis korištenih izvora, te registar imena i pojmova, u dodatku su tiskane tabele s nizom podataka relevantnih za ovo istraživanje, kao i urbanistički plan parka za provođenje slobodnog vremena u Tübingenu. Posebno je vrijedna bibliografija radova o komunalnoj politici na području kulture i slobodnog vremena (uglavnom njemačkih autora), koji sadrži čak 140 naslova.

Maja Povrzanović